

WWF Ελλάς
Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
tnantsou@wwf.gr
www.wwf.gr

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

Θέμα: Σχόλια επί του νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις»

Ημερομηνία: 28 Απριλίου 2020

Επικοινωνία: Θεοδότη Νάντσου, επικεφαλής πολιτικής / Γιώργος Χασιώτης, νομικός συντονιστής

Αυτό το νομοσχέδιο είναι επί της ουσίας το πρώτο χειροποίητο περιβαλλοντικό τεκμήριο της κυβέρνησης. Πρόκειται για μια νομοθετική πρωτοβουλία χωρίς ξεκάθαρο στίγμα, καθώς επιχειρεί εκτεταμένες νομικές μεταβολές σε πολλά θεμελιώδη κεφάλαια περιβαλλοντικής πολιτικής και διοίκησης.

Το νομοσχέδιο είναι πολύ διαφορετικό από αυτό που δόθηκε σε δημόσια διαβούλευση, διπλάσιο σχεδόν σε μέγεθος και αριθμό άρθρων, καθώς έχουν προστεθεί σωρηδόν διατάξεις για τη διευκόλυνση των εξορύξεων υδρογονανθράκων, χωροθετικές τακτοποιήσεις για μια σειρά από έργα, ενσωμάτωση δύο οδηγιών της ΕΕ, ακόμα και 'φωτογραφικές' ρυθμίσεις ατομικού χαρακτήρα.

Τα νομοσχέδια σαρωτικών αλλαγών σε πολλά θέματα, πεδία πολιτικής και επίπεδα παρέμβασης δεν αποτελούν δείγματα καλής νομοθέτησης. Ειδικά σε σχέση με το περιβάλλον, προκαλούν μια χαοτική κατάσταση που αποδυναμώνει τις προοπτικές καλής διακυβέρνησης και υποσκελίζει την υποχρέωση της πολιτείας για αποτελεσματική διαφύλαξη του περιβάλλοντος ως κορυφαίου κοινωνικού αγαθού. Κατά κανόνα μάλιστα, αυτά τα «νομοσχέδια-σκούπες» δικαιολογημένα έλκουν τη δημόσια προσοχή στις πιο προβληματικές ρυθμίσεις τους, με αποτέλεσμα να χάνονται τυχόν θετικές διατάξεις, ενώ παράλληλα συσκοτίζεται ακόμα περισσότερο το κανονιστικό πλαίσιο.

Εμβληματικά προβληματικό στοιχείο του νομοσχεδίου που κατατέθηκε στη Βουλή είναι η συμπερίληψη νέων διατάξεων διευκόλυνσης των προγραμμάτων εξόρυξης υδρογονανθράκων. Ενώ λοιπόν εφαρμόζονται ειδικοί νόμοι κύρωσης των συμβάσεων με πετρελαϊκούς κολοσσούς που φέρουν τις υπογραφές των υπουργών Γιάννη Μανιάτη (κύρωση συμβάσεων που υπογράφηκαν το 2014) και Γιώργου Σταθάκη (κύρωση συμβάσεων του 2018 και 2019), με τους οποίους έχουν παραχωρηθεί εκτάσεις ακόμα και εντός περιοχών Natura 2000 και εθνικών πάρκων, με αυτό το νομοσχέδιο διμβολίζεται η ίδια η περιβαλλοντική νομοθεσία με τις εξαιρετικά επικίνδυνες και ρυπογόνες χρήσεις εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων που μέχρι πρότινος θα θεωρούνταν αδιανόητες για προστατευόμενες περιοχές.

Η συνέχιση της πολιτικής των προηγούμενων κυβερνήσεων για εξόρυξη υδρογονανθράκων σε θάλασσες, βουνά, υγροτοπικές και άλλες οικολογικά πολύτιμες περιοχές της Ελλάδας θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία περιβάλλοντος και ανθρώπων. Ειδικά καθώς η κρίση της πανδημίας δείχνει ξεκάθαρα το τέλος του μύθου του «μαύρου χρυσού», η εμμονική προώθηση και η ευνοιοκρατική μεταχείριση των συμβάσεων με τους πετρελαϊκούς κολοσσούς αποτελεί παράλογη πολιτική επιλογή. Πρόκειται για πρωτοφανή υποβάθμιση του θεσμικού πλαισίου προστασίας της υγείας του περιβάλλοντος. Αν μέσα στους προστατευόμενους πυρήνες βιοποικιλότητας και οικολογικής ισορροπίας δεν απαγορεύονται οι πλέον ρυπογόνες και επικίνδυνες δραστηριότητες, όπως οι εξορύξεις πετρελαίου και αερίου, τότε από τι ακριβώς προστατεύονται αυτές οι περιοχές;

Κατά τη μόλις 14 ημερών φάση της δημόσιας διαβούλευσης το WWF Ελλάς υπέβαλε λεπτομερή σχόλια.¹ Στη συνέχεια παρατίθενται σχόλια σε κομβικής σημασίας διατάξεις του νομοσχεδίου.

¹ WWF Ελλάς. (2020, Μάρτιος). Σχόλια στο νομοσχέδιο «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας», Μάρτιος 2020. https://www.wwf.gr/images/pdfs/sholia_gi_to_ns_exihronismos_per_vomothesias.pdf

Κεφάλαιο Α - Περιβαλλοντική αδειοδότηση

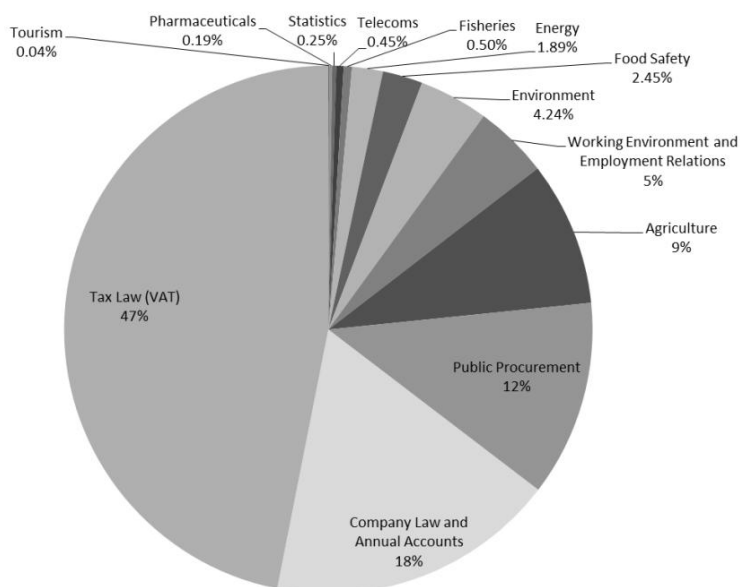
Το νομοσχέδιο επιχειρεί σειρά από μεταβολές στο σύστημα περιβαλλοντικής αδειοδότησης, αντιμετωπίζοντάς το σαν εμπόδιο και όχι ως εγγύηση για υγιές περιβάλλον και ποιότητα ζωής.

Ο θεσμός της περιβαλλοντικής αδειοδότησης είναι η καρδιά της εφαρμογής «των αρχών της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον όλων των τεχνικών διαδικασιών σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όσο το δυνατό πιο έγκαιρα».² Η επιστημονική εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων και η διαδικασία έκδοσης περιβαλλοντικών εγκρίσεων για ιδιωτικά και δημόσια έργα και δραστηριότητες είναι το βασικό εργαλείο επίτευξης υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος, ως κρίσιμης σημασίας δημόσιου αγαθού.

Ειδικά όταν πρόκειται για έργα εντός των πολύτιμης οικολογικής αξίας περιοχών Natura η αδειοδοτική διαδικασία οφείλει εύλογα να είναι ενισχυμένη και προβλέπει «δέουσα εκτίμηση», με βάση το άρθρο 6, παρ. 3 και 4 της οδηγίας για τους φυσικούς οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ.

Ειδικά όσον αφορά τον συχνά προβεβλημένο ισχυρισμό ότι η περιβαλλοντική αδειοδότηση προκαλεί διαδικαστική επιβάρυνση για την ανάπτυξη των επενδύσεων, σημειώνουμε ότι το 2013 πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση από τον ΟΟΣΑ των διοικητικών βαρών που προκύπτουν από το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο σε 13 τομείς.³ Ως συνολική εκτίμηση, η έκθεση του ΟΟΣΑ συμπυκνώνει σημαντική πληροφορία για τις διαδικασίες αδειοδότησης κυρίως επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και εντοπίζει μια σειρά από αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, μερικές από τις οποίες θα ενισχύσουν τη διαφάνεια. Την έκθεση προλογίζει ο τότε υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυριάκος Μητσοτάκης. Σύμφωνα με την έκθεση, το μεγαλύτερο διοικητικό βάρος προκύπτει από τους τομείς της φορολογίας-ΦΠΑ (47% επί του συνολικού), του εταιρικού δικαίου (18%), των δημοσίων συμβάσεων (12%), και της γεωργίας (9%), του εργασιακού περιβάλλοντος (5%), ενώ το περιβάλλον είναι μόνο το 4,24%.

Γράφημα 2.1 Συνολικά διοικητικά βάρη κατά τομέα προτεραιότητας

Πηγή: Μέτρηση διοικητικών βαρών του Ο.Ο.Σ.Α.

² Άρθρο 191 Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

³ ΟΟΣΑ. (2014). Μέτρηση και μείωση των διοικητικών βαρών σε 13 κλάδους στην Ελλάδα.

Η κακή ποιότητα της νομοθέτησης αποτελεί κορυφαίο παράγοντα ανασφάλειας δικαίου, υποβάθμισης της ανταγωνιστικότητας της χώρας και αύξησης του διοικητικού βάρους για τις επιχειρήσεις, καθώς σε πολλούς τομείς δεν είναι ξεκάθαρες οι κατά τον νόμο απαιτούμενες αδειοδοτικές διαδικασίες, γνωμοδοτήσεις υπηρεσιών και μελέτες. Εξίσου σημαντικό πρόβλημα είναι και η περιβαλλοντική αδιαφάνεια και η έλλειψη δεδομένων βάσης, δηλαδή επιστημονικών δεδομένων για τα οικολογικά χαρακτηριστικά και την κατάσταση διατήρησης ειδών και οικοτόπων, που θα είναι δημόσια διαθέσιμα, ώστε να μη γράφονται διαφορετικά στοιχεία ή ασυνάρτητες εκτιμήσεις σε κάθε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Σε αυτή την κατεύθυνση, ελάχιστα συμβάλλει το νομοσχέδιο.

Από την εμπειρία μας προκύπτει ότι ο πραγματικός λόγος καθυστέρησης στην έκδοση περιβαλλοντικών εγκρίσεων είναι οι κακής ποιότητας μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ο προβληματικός σχεδιασμός πολλών έργων και επενδυτικών σχεδίων. Προφανώς ιδιαίτερα προβληματική είναι η ανασφάλεια δικαίου που προκαλείται από την απουσία σαφών ρυθμίσεων και σταθερού θεσμικού πλαισίου, το οποίο δεν υποβάλλεται σε συνεχείς μεταβολές, συχνά για την εξυπηρέτηση πελατειακών σκοπών. Τέλος, η απουσία κρίσιμης σημασίας δεδομένων, όπως οι δασικοί χάρτες, δυσχεραίνουν ακόμα περισσότερο την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Ως αποτέλεσμα, οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες υποχρεώνονται είτε να ζητούν πρόσθετα στοιχεία από τους φορείς των έργων με μακρόσυρτα πέρα-δώθε εγγράφων και φακέλων, είτε να καθυστερούν στη διατύπωση της απαραίτητης τεχνικής κρίσης επιχειρώντας να τεκμηριώσουν καταλεπτώς ειδικούς περιβαλλοντικούς όρους, ώστε να αποφευχθεί σημαντική περιβαλλοντική υποβάθμιση. Σε πολλές επίσης περιπτώσεις, οι αρμόδιες υπηρεσίες βρίσκονται στην εξαιρετικά δεινή θέση να δέχονται απειλές ή και δικαστικές προσφυγές σε περίπτωση έκφρασης ουσιώδους αρνητικής γνωμοδότησης, κατά κανόνα για έργα που πραγματικά έχουν μεγάλο περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία που δίνονται στο παράρτημα του παρόντος, η εφαρμογή από τις αρμόδιες υπηρεσίες της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης είχε κατά τα τελευταία τρία χρόνια ως αποτέλεσμα την έκδοση 3.782 αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (για έργα που εμπίπτουν στις σχετικές κατηγορίες). Συνεπώς, δύσκολα μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι η ίδια η περιβαλλοντική αδειοδότηση αποτελεί πραγματικό εμπόδιο στην ανάπτυξη επενδυτικών σχεδίων.

Πεδία βελτίωσης της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης είναι η διαφάνεια, με δημόσια διάθεση περιβαλλοντικών δεδομένων βάσης που βοηθούν τις αρμόδιες υπηρεσίες να γνωμοδοτήσουν, τοποθετούν κοινό πήχη για τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ενώ ενισχύουν τον κοινωνικό έλεγχο δίνοντας στην κοινωνία πολιτών απαραίτητα περιβαλλοντικά και κλιματικά δεδομένα. Το νομοσχέδιο ελάχιστα συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, ενώ κατά κύριο λόγο υποβαθμίζει και περιπλέκει τη διαδικασία.

Δεδομένων των μεγάλων μεταβολών που επιχειρεί το νομοσχέδιο και της επιδείνωσης του αδειοδοτικού πλαισίου, αλλά κυρίως της εκκρεμότητας στην ολοκλήρωση των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και των προεδρικών διαταγμάτων προστασίας των περιοχών Natura, **κρίνουμε αναγκαία την οριζόντια αναστολή των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης όλων των έργων που κατατάσσονται σύμφωνα με το ισχύον νομικό καθεστώς στην αδειοδοτική κατηγορία Α και χωροθετούνται σε περιοχές Natura 2000**, μέχρι να εκδοθούν τα προεδρικά διατάγματα.

Ειδικότερα σχόλια

Σχόλιο επί του άρθ. 1: Με τη διάταξη της παρ. 2 παρατείνεται η ισχύς συλλήβδην όλων των ΑΕΠΟ σε ισχύ σε 15 έτη. Μάλιστα, αν η διάταξη εφαρμοστεί και σε αποφάσεις ανανέωσης ή τροποποίησης παλαιότερων ΑΕΠΟ [όπως συμβαίνει με την παρόμοια διάταξη του άρθ. 2 παρ. 8 (γ) ν. 4014/2011], είναι δυνατή η παράταση των ΑΕΠΟ και για ακόμα μεγαλύτερα διαστήματα. Έτσι, καθίστανται περιττές οι διατάξεις που το ίδιο το νομοσχέδιο εισάγει για την ανανέωση των ΑΕΠΟ - αφού δεν απαιτείται ανανέωση καμίας ΑΕΠΟ για το άμεσο μέλλον. Όπως έχει κριθεί για την παρόμοια διάταξη του άρθ. 2 παρ. 8 γ) ν. 4014/2011, παρόμοιες ανανεώσεις με νομοθετικές διατάξεις είναι συνταγματικώς ανεκτές μόνο μετά την έκδοση διαπιστωτικής πράξης της διοίκησης (όπου θα διαβεβαιώνεται ότι δεν έχουν τροποποιηθεί οι συνθήκες επί των οποίων βασίστηκε η αρχική ΑΕΠΟ). Επειδή η διάταξη αναπροσαρμόζει το περιεχόμενο ΑΕΠΟ σε ισχύ (και μάλιστα χωρίς εξατομικευμένη εξέταση) δίχως να διασφαλιστεί (όπου απαιτείται) η

δημόσια διαβούλευση και η πρόσβαση στην δικαιοσύνη, δεν είναι σύμφωνη ούτε με το διεθνές (άρθ. 6 παρ. 10 Σύμβασης Άρχου) ούτε με το ενωσιακό (άρθ. 11 οδηγίας 2011/92) δίκαιο.

Σχόλιο επί του άρθ. 2: Με την κατάργηση της παραγράφου 3 παρ. 5 ν. 4014/2011, παύει να υπάρχει η δυνατότητα παράτασης της διαβούλευσης για σύνθετα έργα. Όμως, η δυνατότητα αυτή ήταν κρίσιμη για τη διασφάλιση της συμμετοχής του κοινού, και μπορούσε να διασφαλίσει την καλύτερη εκτέλεση και μεγαλύτερη αποδοχή των έργων αυτών. Παράλληλα, δεν καθυστερούσε ιδιαίτερα τη διαδικασία, διότι ούτως ή άλλως η αδειοδότηση των «σύνθετων έργων» απαιτεί περισσότερο χρόνο.

Σχόλιο επί του άρθ. 4: Στην 1η παράγραφο, το νομοσχέδιο περιέχει έναν ενδεικτικό κατάλογο μη ουσιωδών μεταβολών των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων και δραστηριοτήτων, υποδεικνύοντας ότι στις περιπτώσεις αυτές δεν χρειάζεται υποβολή νέας ΜΠΕ (με τροποποίηση του άρθ. 6 παρ. 2 ν. 4014/2011) [*σε κάθε περίπτωση, μη ουσιώδεις θεωρούνται τροποποιήσεις που έχουν θετικό αντίκτυπο και μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως ενδεικτικά: η αλλαγή σε καύσιμο με λιγότερες εκπομπές αέριων ρύπων ή/και διοξειδίου του άνθρακα, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, η λήψη πρόσθετων μέτρων αντιρρύπανσης, η μείωση της χρήσης πρώτων υλών και κάθε άλλη αντίστοιχη τροποποίηση, καθώς και οι τροποποιήσεις οι οποίες ως αυτοτελές έργο δεν υπάγονται στην κατηγορία Α, χωρίς ωστόσο να έχουν σαν αποτέλεσμα την αλλαγή της κατηγορίας ή υποκατηγορίας κατάταξης του συνολικού έργου*]. Η αναφορά αυτή πρέπει να διαγραφεί: ο ουσιώδης ή μη χαρακτήρας προκύπτει από την αξιολόγηση των συνθηκών κάθε έργου, και της φύσης της επιδιωκόμενης τροποποίησης. Στις περιπτώσεις αυτές, χρειάζεται μία συνολική, ολοκληρωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων: η αλλαγή καυσίμου με λιγότερες εκπομπές αέριων ρύπων μπορεί να συνοδεύεται με εκπομπές διαφορετικών στερεών ή υγρών αποβλήτων, ενώ συχνά η εφαρμογή μέτρων αντιρρύπανσης οδηγεί σε καταλήψεις γης ή διαφορετικές εκπομπές αποβλήτων, ή αυξάνει την κατανάλωση πρώτων υλών.

Κεφάλαιο Β - Διαδικασία αδειοδότησης ΑΠΕ

Το κεφάλαιο έχει σημειακές αλλαγές σε σχέση με τη δημόσια διαβούλευση.

Σχόλιο επί του άρθρου 10: Στην παρ. 5, περ. ζ) προστέθηκε διάταξη (δεν υπήρχε στη Δημόσια Διαβούλευση) που κατατάσσει τα αιολικά πάρκα άνω των 150 MW στην κατηγορία των Ειδικών Έργων. Αναφέρει «(ζ) τα συγκροτήματα αιολικών πάρκων, σύμφωνα με την παρ. 31 του άρθρου 2 του ν. 3468/2006, όπως ισχύει, **συνολικής ισχύος μεγαλύτερης των εκατόν πενήντα (150) MW**».

Τίθεται εύλογα το ερώτημα: Για ποιον λόγο και με ποια αιτιολόγηση εισάγεται το όριο των 150 MW για τα αιολικά ως ειδικά έργα; Είναι επίσης γνωστό πως η διαδικασία των ατομικών κοινοποιήσεων μεγάλων έργων προς την Κομισιόν έχει όριο τα 250MW.

Σημειώνεται πως τα μεγάλα έργα αναμενόμενα επιβαρύνουν περισσότερο τον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ (καθώς η παραγωγή είναι μεγαλύτερη και επομένως και οι πληρωμές από τον Ε.Λ.ΑΠΕ), επομένως προκαλεί ανησυχία και έντονο προβληματισμό ενδεχόμενη απαλλαγή τους ως «αντιστάθμισμα» για την πιο απαιτητική διαδικασία στο σκέλος της οικονομικής αξιολόγησης. Ιδιαίτερα επίκαιρο αυτό το σχόλιο στην συγκυρία, καθώς διαφαίνονται ελλείμματα στον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ αλλά και λόγω της γενικότερης διαφαινόμενης κρίσης λόγω και της πανδημίας. Είναι απαραίτητο να διατηρηθεί ισότιμη αντιμετώπιση όλων των έργων, χωρίς απαλλαγή τελών -εφόσον ισχύει- στα μεγάλα έργα. Δεν υπάρχει αιτιολογική βάση συμψηφισμού διαδικασιών και χρηματικού αντιτίμου, ειδικά σε μεγάλα έργα.

Σχόλιο επί του άρθ. 11: Η περίπτωση (β) της παρ. 5 επιτρέπει τη χορήγηση βεβαίωσης παραγωγού σε εγκαταστάσεις ΑΠΕ οι οποίες δεν συμβιβάζονται με το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, όπως ισχύει σήμερα, με την αιτιολογία ότι «οι περιοχές αυτές» [δεν] «έχουν οριοθετηθεί κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο και «[δεν] «έχουν αναρτηθεί στο γεωπληροφοριακό σύστημα του Φορέα Αδειοδότησης». Πρόκειται για τροποποίηση, και μάλιστα εξαιρετικά εκτεταμένη, του ισχύοντος ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, η οποία θα έπρεπε να υποβληθεί η ίδια σε διαδικασία στρατηγικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Η διάταξη είναι δείγμα κακής νομοθέτησης, καθώς δεν ορίζει σε τι είδους περιοχές αναφέρεται, ποιο είναι το επίμαχο γεωπληροφοριακό σύστημα, και ποιος ο ενδεδειγμένος τρόπος οριοθέτησης. Τα γεωπληροφοριακά συστήματα έχουν ενημερωτικό ρόλο, και πουθενά δεν ορίζεται ότι η ισχύς ή η δεσμευτικότητα νομικών πράξεων εξαρτάται από την ανάρτηση

χαρτών σε αυτά, ή ότι η ανάρτηση χαρτών σε αυτά μπορεί να υποκαθιστά άλλους τρόπους δημοσίευσης των νομικών πράξεων. Προφανώς η διάταξη υπονομεύει καίρια την ελάχιστη ασφάλεια δικαίου.

Σχόλια επί του άρθ. 13, παρ. 2: Τα 40 στρ. ανά MW για τις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις κρίνονται υπερβολικά με δεδομένο ότι απαιτούνται κατά μέγιστο 15-20 στρέμματα ανά MW σήμερα για την κατασκευή. Προτείνεται να μειωθεί το μέγιστο όριο στα 25 στρέμματα. Μάλιστα, το στρεμματικό όριο είναι αυξημένο σε σχέση με το κείμενο που είχε κατατεθεί στη δημόσια διαβούλευση. Η επιλογή των 40 στρ. είναι υπερβολική, καθώς δεσμεύει αδικαιολόγητα μεγάλες εκτάσεις γης. Σημειώνουμε ότι σε πρόσφατη θέση του (Νοέμβριος 2019), ο ίδιος ο Σύνδεσμος Εταιρειών Φωτοβολταϊκών σημειώνει πως «η σημερινή τεχνολογία των φωτοβολταϊκών επιτρέπει την εγκατάσταση 1 MW σε 10-13 στρέμματα (και η τάση είναι να περιοριστεί περαιτέρω η απαιτούμενη έκταση)».

Σχόλια επί του άρθ. 15: Κατά την παρ. 2, «ειδικά για αιολικούς σταθμούς, σε περίπτωση υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας, ο Φορέας Αδειοδότησης απευθύνεται στον οικείο ΟΤΑ για τη διερεύνηση της δυνατότητας υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας εγκατάστασης Α/Γ στον ΟΤΑ αυτό, όπως αυτό προβλέπεται στο Ειδικό Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε...». Ωστόσο, το ισχύον ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ δεν προβλέπει τη δυνατότητα «υπέρβασης» της φέρουσας ικανότητας, όπως εκεί ορίζεται (βλ. Ιδίως Παράρτημα ΙΙΙ).

Αυτή τη στιγμή, υπάρχει ένα πρόβλημα λόγω μη ελέγχου της εδαφικής επικάλυψης στα αρχικά στάδια, όσον αφορά σε έργα τα οποία θέλουν να προχωρήσουν χωρίς πρότερη συνεννόηση με ιδιοκτήτες γης. Αποτελεί ένα γενικευμένο πρόβλημα που μέσω της παραγράφου αυτής δεν επιλύεται. Μέχρι την πλήρη καταγραφή όλων των εκτάσεων μέσω του Κτηματολογίου και των χρήσεων γης, η έκταση της επένδυσης θα πρέπει να αποτυπώνεται και να αποτελεί μέρος της βεβαίωσης.

Σχόλιο επί του άρθ. 16: Είναι απαραίτητο να προβλεφθεί έκπτωση έως 50% επ' αυτού για τις ενεργειακές κοινότητες του ν. 4513/2018, ειδικά για τις ΕΚΟΙΝ που δεν επιτρέπουν τη διανομή των πλεονασμάτων χρήσης μετά την παρακράτηση του αποθεματικού τους.

Σχόλιο επί του άρθ. 17: Στην παρ. 3 προτείνεται συμπερίληψη των ενεργειακών κοινοτήτων (ν.4513/2018) που εξαιρούνται ρητά στην παράγραφο αυτή.

Είναι απαραίτητο να προβλεφθεί ότι «Η υποχρέωση καταβολής του τέλους της παρ. 1 για ιδρύματα, καθώς και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου κοινωφελούς σκοπού, **συμπεριλαμβανομένων** των ενεργειακών κοινοτήτων μη κερδοσκοπικού/κοινωφελούς χαρακτήρα, καθώς και νοσοκομεία, κέντρα υγείας, σχολεία όλων των βαθμίδων, ισχύει μειωμένη κατά το ήμισυ αντίστοιχα και στις δύο δόσεις καταβολής.»

Στο ίδιο άρθρο, ανακύπτει το σοβαρό ζήτημα που εντοπίσαμε σε συνάρτηση και με το άρθρο 10. Στην αιτιολογική του άρθρου 17 αναφέρεται πως «Σημειωτέον, ότι για την έκδοση Βεβαίωσης Ειδικών Έργων δεν απαιτείται η καταβολή του εν λόγω τέλους, καθώς λαμβάνει χώρα οικονομική αξιολόγηση του αιτούντος βάσει συγκεκριμένων δικαιολογητικών».

Πρακτικά αυτό σημαίνει πως τα αιολικά άνω των 150 MW (χωρίς εξήγηση για την προέλευση αυτού του ορίου) θα θεωρηθούν ειδικά έργα, με συνέπεια τη μη καταβολή υπέρ του Ειδικού Λογαριασμού του ποσού της βεβαίωσης, όπως ισχύει για όλα τα υπόλοιπα μικρότερα αιολικά. Πρόκειται για άδικη ρύθμιση. Είναι αδιανόητο να μην καταβάλλουν αντίτιμο (τέλος βεβαίωσης) τα μεγάλα έργα άνω του (αυθαίρετου) ορίου των 150MW. Ταυτόχρονα, η άρνηση ενσωμάτωσης εκπτώσεων στις ενεργειακές κοινότητες δημιουργεί απορίες ως προς τη σκοπιμότητα των ρυθμίσεων.

Κεφάλαιο Γ - Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

Γενικά

Το νομοσχέδιο επιχειρεί να μεταβάλει εκ θεμελίων το σύστημα διοίκησης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας. Αν και το νομοσχέδιο που υποβάλλεται στην κρίση του κοινοβουλίου εμφανίζει σαφείς βελτιώσεις σε σχέση με το κείμενο που υποβλήθηκε σε δημόσια διαβούλευση, εντούτοις ο έντονος προβληματισμός και ανησυχία παραμένει σε σχέση με την αποτελεσματική λειτουργία του νέου οργανισμού και των μονάδων διαχείρισης. Ειδικότερα, προβλέπεται μια εκτεταμένη περίοδος μετάβασης από το υφιστάμενο στο νέο σχήμα, ενώ για την πλήρη ενεργοποίησή του απαιτείται επίσης η έκδοση μεγάλου αριθμού επιπλέον πράξεων.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε για άλλη μια φορά ότι το σύστημα διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών που βασίζεται στους φορείς διαχείρισης έχει προσφέρει μεγάλης σημασίας έργο στην προστασία των πυρήνων βιοποικιλότητας της χώρας, παρά τη διαχρονική έλλειψη σταθερής χρηματοδότησης και κεντρικού συντονισμού, με διαχρονική ευθύνη των πολιτικών ηγεσιών του αρμόδιου για το περιβάλλον υπουργείου.⁴

Οφείλουμε όλοι αναγνώριση και ευχαριστίες στους ανθρώπους που είτε εθελοντικά (ως μέλη των διοικητικών συμβουλίων) είτε επαγγελματικά έχουν μέχρι σήμερα στελεχώσει τους φορείς διαχείρισης και σε πολλές περιπτώσεις έδωσαν αγώνα για την αποτελεσματική προστασία και επιστημονικά τεκμηριωμένη διαχείριση του οικολογικού πλούτου της Ελλάδας.

Ειδικότερα σχόλια

Σχόλιο επί του άρθρ. 27: Κατά την παρ. 5 [περ. (ιστ)] ο ΟΦΥΠΕΚΑ «εκπονεί τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων κάθε έργου ή/και δραστηριότητας που εμπίπτει στις προστατευόμενες περιοχές ευθύνης του, τα οποία δύνανται να επηρεάσουν την ακεραιότητα της περιοχής και των προστατευτέων αντικείμενων». Η διάταξη είναι εξαιρετικά ασαφής, και δεν ορίζει με ακρίβεια σε τι συνίσταται η συμβολή του ΟΦΥΠΕΚΑ στη διαδικασία της δέουσας εκτίμησης. Όπως είναι διατυπωμένη, φαίνεται ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ αναλαμβάνει την ανάθεση και τον έλεγχο των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων – ειδικών οικολογικών αξιολογήσεων για κάθε έργο και δραστηριότητα εντός περιοχών Natura. Ανεξάρτητα όμως από τον σκοπό της πρότασης, ο ΟΦΥΠΕΚΑ θα πρέπει να έχει αρμοδιότητα γνώμης για έργα και δραστηριότητες με επιπτώσεις στις περιοχές Natura (και μάλιστα «σύμφωνης» γνώμης τουλάχιστον για τα έργα κατηγορίας Α', άρθρο 1 του ν. 4014/2011) με σαφή ρόλο για τις μονάδες διαχείρισης και τις επιτροπές διαχείρισης, αλλά όχι για την εκπόνηση της δέουσας εκτίμησης συνολικά.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, υπεύθυνη αρχή για τη διεξαγωγή της δέουσας εκτίμησης του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους είναι η αρμόδια εθνική αρχή με αποφασιστική αρμοδιότητα σε ό,τι αφορά την αδειοδότηση του έργου («οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να εκτιμούν δεόντως το σχέδιο αυτό» C-441/03, σκ. 23-24).

Ειδικότερα στην Ελλάδα, η διαδικασία της δέουσας εκτίμησης αποτελεί μέρος της αδειοδοτικής διαδικασίας (βλ. άρθρο 6 παρ. 1 της κ.υ.α. ενσωμάτωσης της οδηγίας για τους οικοτόπους Β'1289/98) όπως καθορίζεται στον ν. 4014/2011. Συγκεκριμένα, το άρθρο 10 του νόμου αυτού προβλέπει την υποβολή ειδικής οικολογικής αξιολόγησης (ΕΟΑ) απευθείας στην αρμόδια αδειοδοτούσα αρχή για έργα κατηγορίας Β και ως μέρος της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα κατηγορίας Α, από τον φορέα του έργου (όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 παρ. 2 και άρθρο 4 του ν. 4014/2011), προκειμένου να εξεταστούν οι επιπτώσεις του έργου στην περιοχή του δικτύου Natura λαμβάνοντας υπόψη τους οικείους στόχους διατήρησης. Με βάση τα συμπεράσματα της ΕΟΑ και της ΜΠΕ, οι αδειοδοτούσες αρχές δύνανται να εγκρίνουν το έργο μόνο εφόσον «βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται» (άρθρο 6 παρ. 3 οδηγία για τους οικοτόπους και άρθρο 10 παρ. 2 ν. 4014/2011).

Σχόλιο επί του άρθρ. 35: Πολύ ανησυχητικό στοιχείο του νομοσχεδίου παραμένει το έλλειμμα κοινωνικής συμμετοχής στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Στα κεντρικά όργανα διοίκησης του

⁴ Βλ. σχετική κοινή τοποθέτηση περιβαλλοντικών οργανώσεων (18 Φεβρουαρίου 2020): <https://www.wwf.gr/news/2351-koini-topothetisi-perivallontikon-organoseon-epi-tou-anamenomenou-nomosxediou-gia-perivallontika-zitimata>

ΟΦΥΠΕΚΑ και στις μονάδες διαχείρισης δεν προβλέπεται συμμετοχή εμπλεκόμενων φορέων. Η μόνη μορφή συμμετοχικής διαχείρισης αφορά τις επιτροπές διαχείρισης, η συγκρότηση των οποίων προβλέπεται ως απόφαση του ΔΣ του ΟΦΥΠΕΚΑ «μετά από εισήγηση του προϊσταμένου της Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής» χωρίς διασφάλιση για τη συγκρότηση των Επιτροπών αυτών στην πράξη. Οι αρμοδιότητές τους και ο ρόλος τους δεν προβλέπονται στο νομοσχέδιο, αναφέρεται μόνο ότι «δύνανται να καθορίζονται οι αρμοδιότητες των Επιτροπών Διαχείρισης» με απόφαση του ΥΠΕΝ, η δε λειτουργία τους επαφίεται στον εκάστοτε προϊστάμενο της ΜΔΠΠ. Δεν διασφαλίζεται συνεπώς ότι θα συσταθούν οι απαραίτητες επιτροπές προκειμένου να αποτελέσουν κομβικούς τοπικούς παράγοντες για την επίτευξη συναινέσεων και τον συντονισμό και τις συνέργειες μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και των τοπικών κοινωνιών.

Σχόλιο επί των άρθρ. 34 και 38 (σχετικά με τη φύλαξη): Το νομοσχέδιο, αν και προβλέπει την αρμοδιότητα των μονάδων διαχείρισης να καταρτίζουν σχέδια φύλαξης, δεν λύνει αυτό το κρίσιμη σημασίας πρόβλημα των προστατευόμενων περιοχών. Το έλλειμμα έχει επισημανθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με έμφαση στην ανάγκη οι φύλακες των φορέων ή τα μελλοντικά στελέχη των μονάδων διαχείρισης να έχουν ανακριτικά καθήκοντα ή/και να συνεργάζονται υποχρεωτικά με τις αρμόδιες αρχές και σώματα (λιμεναρχεία, δασαρχεία, αστυνομία, κλπ) τόσο στον από κοινού σχεδιασμό της φύλαξης της εκάστοτε π.π., αλλά και επιχειρησιακά κατά την υλοποίηση της φύλαξης με μικτά κλιμάκια στο πεδίο. Παρά το γεγονός ότι γίνεται αναφορά στο άρθρο 38 στη συνεργασία μεταξύ αρμόδιων φορέων καθώς και σε συγκρότηση μικτών κλιμακίων για διενέργεια περιπολιών, αυτό αποτελεί το (ενδεικτικό) αντικείμενο μνημονίων συνεργασίας, τα οποία «δύνανται» να συνάπτει ο ΟΦΥΠΕΚΑ με άλλους φορείς. Συνεπώς, η επίλυση προβλημάτων μετατίθεται στο μέλλον και με τρόπο ασαφή μέσω δυναμικών μνημονίων συνεργασίας μεταξύ του ΟΦΥΠΕΚΑ και άλλων δημόσιων φορέων, όπως οι αποκεντρωμένες διοικήσεις και το Λιμενικό Σώμα.

Κεφάλαιο Δ - Ζώνες εντός των προστατευόμενων περιοχών

Όπως σημειώσαμε και κατά τη δημόσια διαβούλευση, το κεφάλαιο αυτό δημιουργεί περισσότερα προβλήματα απ' όσα επιχειρεί να λύσει. Εγκυμονεί δε σοβαρούς κινδύνους και εγείρει σοβαρά ζητήματα νομιμότητας, ιδιαίτερα καθώς εισάγει σε προστατευόμενες περιοχές, και με τη «βούλα» της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, χρήσεις με μεγάλο ρυπαντικό φορτίο, όπως οι εξορύξεις υδρογονανθράκων.

Επιπλέον, τροποποιώντας προεδρικό διάταγμα χρήσεων γης με νόμο, το ΥΠΕΝ αποκλείει στο κρίσιμο αυτό στάδιο τον έλεγχο από το ΣτΕ, επιβάλλοντας με νόμο μια πολύ μεγάλης κλίμακας αλλαγή.

Σχόλιο επί του άρθρ. 44: Με τη διάταξη αυτή επιχειρείται μια ιδιαίτερα προβληματική αντιστοίχιση χρήσεων γης και ζωνών προστασίας. Αυτό αφορά τόσο τη συμπερίληψη ιδιαίτερα επιβαρυντικών χρήσεων ανά ζώνη (με «κορωνίδα» την εξόρυξη υδρογονανθράκων) όσο και την ελλιπή, συνολικά, διαβάθμιση του προστατευτικού καθεστώτος. Επιπρόσθετα, με την ασαφή διάκριση που γίνεται ανάμεσα σε χρήσεις γης και δραστηριότητες-έργα, δυσχεραίνεται η χρήση των βασικών εργαλείων (π.δ. και σχέδια διαχείρισης) για την επίτευξη αποτελεσματικής προστασίας.

Σχόλιο επί του άρθρ. 47 παρ. 1 : Ιδιαίτερο προβληματισμό εγείρει η απουσία πρόβλεψης υποχρεωτικής δημόσιας διαβούλευσης για τα προεδρικά διατάγματα και τα σχέδια διαχείρισης. Η διαβούλευση μόνο για τις ΕΠΜ σίγουρα δεν καλύπτει την αναμφισβήτητη ανάγκη για διαφάνεια και για ουσιώδη κοινωνική συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Επίσης, η διάταξη αυτή, σε αντίθεση με τον ν. 1650/1986, δεν προβλέπει το χρονικό διάστημα ισχύος του σχεδίου διαχείρισης. Θα πρέπει να υπάρξει ρητή πρόβλεψη επί αυτού προκειμένου να δίνεται η δυνατότητα επικαιροποίησής του για να ανταποκριθεί τόσο σε νέες ανάγκες σχετικά με τα προστατευτέα αντικείμενα όσο και στα αποτελέσματα της αξιολόγησης της διαχείρισης της περιοχής (adaptive management).

Επίσης μεγάλο προβληματισμό δημιουργεί η πρόβλεψη ότι τα σχέδια διαχείρισης θα προηγούνται των προεδρικών διαταγμάτων. Η πρόβλεψη αυτή δημιουργεί ασάθεια στο πλαίσιο προστασίας των περιοχών και, προφανώς, ανασφάλεια δικαίου. Προκειμένου να γίνει η εξειδίκευση των όρων και περιορισμών άσκησης δραστηριοτήτων, πρέπει να έχει προηγηθεί ο χαρακτηρισμός, η οριοθέτηση και ο καθορισμός

χρήσεων και δραστηριοτήτων με το π.δ.. Ο χαρακτηρισμός της περιοχής και ο καθορισμός του σκοπού προστασίας της με το προεδρικό διάταγμα αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη λήψη μέτρων τόσο με το ίδιο το προεδρικό διάταγμα όσο και εν συνεχεία με το σχέδιο διαχείρισης.

Τέλος, λανθασμένα αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση ότι το σχέδιο διαχείρισης είναι το “όργανο που απαιτεί η ενωσιακή νομοθεσία για την οργανωμένη προστασία και διατήρηση μέσα στην προστατευόμενη περιοχή”. Το άρθρο 6 παρ. 1 της οδηγίας προβλέπει ότι “τα κράτη μέλη καθορίζουν τα **αναγκαία μέτρα διατήρησης** που **ενδεχομένως συνεπάγονται** ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους”. Επαφίεται στο κράτος μέλος να καθορίσει τα ειδικότερα νομικά ή άλλα εργαλεία για τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων διατήρησης με βάση την εθνική έννομη τάξη. Στην Ελλάδα, τα κανονιστικά μέτρα (καθορισμός χρήσεων και δραστηριοτήτων) ενσωματώνονται στα π.δ., η δε εξειδίκευσή τους και οι λοιπές διαχειριστικές δράσεις, και έργα περιλαμβάνονται στο σχέδιο διαχείρισης. Και τα δύο αυτά νομοθετήματα αποτελούν τα “απαραίτητα μέτρα διατήρησης” όπως απαιτούνται από το άρθρο 6 παρ. 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Τέλος, η διάταξη της παρ. 3 είναι απαράδεκτη. Καμία λειτουργία ή έργο δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένο σε περιοχή Natura κατά τη διαδικασία καθορισμού μέτρων και περιορισμών προστασίας. Άλλωστε, αυτός είναι ο σκοπός των ΕΠΜ: να εκτιμήσουν την κατάσταση των οικοσυστημάτων και ειδών, τις απειλές στην ακεραιότητα των περιοχών, τις επιπτώσεις χρήσεων και δραστηριοτήτων και την εκτίμηση και αξιολόγηση των δυνητικών συγκρούσεων μεταξύ του απώτερου στόχου της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος με τις οικονομικές δραστηριότητες.

Η παραπάνω διάταξη φαίνεται πως μπλέκει τη διαδικασία της δέουσας εκτίμησης με τη διαδικασία λήψης των αναγκαίων μέτρων συμπεριλαμβανομένων των απαραίτητων κανονιστικών και διοικητικών μέτρων που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των προστατευτέων οικοτόπων και ειδών. Είναι φανερό ότι αυτή η διάταξη έχει ‘φωτογραφικό’ χαρακτήρα και πρέπει να διαγραφεί.

Κεφάλαιο Ε - Δασικοί χάρτες

Σχόλιο επί του άρθρου 48: Το άρθρο περιέχει μία δέσμη διατάξεων που αποδυναμώνει τους δασικούς χάρτες με δύο αλληλένδετους τρόπους. Από τη μία, εκτάσεις με δασικό χαρακτήρα αποχαρκτηρίζονται, με βάση νομικές πράξεις με αμφίβολο και ασαφές περιεχόμενο. Από την άλλη, οι αποχαρκτηρισμοί αυτοί, που συντελούνται μετά την κύρωση των δασικών χαρτών, χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για την αναμόρφωση του δασικού χάρτη. Σε πολλά σημεία, πρόκειται για διατάξεις με κακή διατύπωση, οι οποίες αφορούν ελάχιστες περιπτώσεις. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν από τις ισχύουσες διατάξεις της δασικής νομοθεσίας.

Ειδικότερα:

(α) Με την 1η παράγραφο, ορίζεται ότι ορισμένες περιοχές βιομηχανικών-βιοτεχνικών εγκαταστάσεων εξαιρούνται από τη δασική νομοθεσία «ως προς τα ακίνητα επί των οποίων έχουν εγκατασταθεί επιχειρήσεις, κατόπιν ...εγγράφων πληροφοριακού χαρακτήρα του αρμόδιου Δασάρχη ή του Διευθυντή Δασών ότι δεν εμπίπτουν σε δάσος ή δασική έκταση». Όμως, όπως παγίως γίνεται δεκτό, ήδη από τη δεκαετία του '90 (βλ., π.χ., την απόφαση ΣΤΕ Ολ. 2756/1994 κ.α.) ο αρμόδιος δασάρχης ή διευθυντής δασών δεν έχει δικαίωμα να συντάξει παρόμοια έγγραφα, ούτε είναι νοητό να αποχαρκτηρίζονται δασικές εκτάσεις με βάση ιδιωτική αλληλογραφία. Αντίθετα, η δασική αρχή είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει την διαδικασία του νόμου για την προσωρινή επίλυση αμφισβητήσεων (άρθ. 14 ν. 998/1979), ή να επιλύσει τις διαφορές με βάση τον δασικό χάρτη. Μόνο έτσι είναι δυνατόν να διασφαλιστεί η δημοσιότητα, η ασφάλεια δικαίου, η ισότητα απέναντι στον νόμο, η δυνατότητα άσκησης αντιρρήσεων και η εφαρμογή των κριτηρίων του νόμου για τον χαρακτηρισμό ορισμένης έκτασης ως δασικής ή μη.

(β) Με την ίδια παράγραφο, ορίζεται ότι «πράξεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της αγροτικής νομοθεσίας» και «πράξεις που εκδόθηκαν με σκοπό τη βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη της χώρας» μπορούν να

αιτιολογήσουν τον αποχαρακτηρισμό δασικών εκτάσεων. Ανεξάρτητα όμως από την ασαφή διατύπωση (με την οποία δεν διευκρινίζεται ποιες είναι οι εν λόγω πράξεις), και από το γεγονός ότι προβλέπεται έγκριση επέμβασης για παρόμοιες δραστηριότητες, οι πράξεις αυτές κατά κανόνα δεν αφορούν θέματα χαρακτηρισμού και δεν αποχαρακτηρίζουν δάση και δασικές εκτάσεις.

(γ) Με τη 10η παράγραφο, ορίζεται ότι «αναστέλλεται αναδρομικά από την κύρωσή τους η αποδεικτική ισχύς των δασικών χαρτών ως προς τα αγροτεμάχια, τα οποία περιλαμβάνονται στο Ολοκληρωμένο Σύστημα (Ο.Σ.) και, σύμφωνα με το ψηφιακό αρχείο δεδομένων που διαθέτει ο Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., βρίσκονται επί εκτάσεων, για τις οποίες δεν εφαρμόζεται η δασική νομοθεσία, κατόπιν διοικητικών πράξεων που έχουν εκδοθεί σε εφαρμογή της αγροτικής και εποικιστικής νομοθεσίας...». Και στην περίπτωση αυτή, πρόκειται για συγκαλυμμένο αποχαρακτηρισμό δασών και δασικών εκτάσεων, με βάση κάποιες ασαφείς πράξεις και ένα αρχείο δεδομένων που δεν έχει συνταχθεί με βάση τα κριτήρια της δασικής νομοθεσίας. Σημειώνεται ότι παγίως επιτρέπονται διάφορες αγροτικές δραστηριότητες μέσα σε δάση και δασικές εκτάσεις, και, σε κάθε περίπτωση, προβλέπεται έγκριση επέμβασης για τις δραστηριότητες αυτές.

Κεφάλαιο ΣΤ - Οικιστικές πυκνώσεις

Σχόλιο επί του άρθ. 50: Με τις διατάξεις των άρθ. 50-55 του νομοσχεδίου, εισάγεται νέα διαδικασία τακτοποίησης των οικιστικών πυκνώσεων.

(α) Για τις οικιστικές πυκνώσεις που θα υπαχθούν στη ρύθμιση, καταργείται η απαγόρευση τακτοποίησης αυθαίρετων κατασκευών σε δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις [πρβλ., ιδίως, την διάταξη του άρθ. 51 παρ. 3 δ) του νομοσχεδίου, που επιτρέπει την υπαγωγή στο νομοσχέδιο των αυθαίρετων σε δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις]. Με βάση τη νομοθεσία για τα αυθαίρετα, η υπαγωγή των κατασκευών αυτών απαγορεύεται [άρθ. 89 παρ. 1 στ) ν. 4495/2017]. Πρόκειται για μία απαγόρευση που ίσχυε παγίως υπό την ισχύ του άρθ. 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 Σ.

(β) Όπως κρίθηκε με τις αποφάσεις της Ολομέλειας ΣτΕ 685-8/2019, «[η] συνταγματική υποχρέωση διαφύλαξης του εν γένει δασικού πλούτου της χώρας καθιστά κατ' εξαίρεση μόνον επιτρεπτή τη μεταβολή της μορφής των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων, τούτο δε εφόσον προέχει για την εθνική οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη χρήση, επιβαλλόμενη από λόγους δημοσίου συμφέροντος (πρβλ. ΣτΕ 2499/2012 Ολομ.). Προέχουσα χρήση υπό την ανωτέρω έννοια, **ουδέποτε αποτελεί η αξιοποίηση δασικού χαρακτήρα εκτάσεων για οικιστικούς σκοπούς, οι οποίοι δεν συνιστούν λόγους υπερτέρου δημοσίου συμφέροντος, που θα δικαιολογούσαν τη μεταβολή του προορισμού του δάσους** (βλ. ΣτΕ 2855/2003 Ολομ., πρβλ. 533/2003 Ολομ., 3754/1981 Ολομ.)...». Κατά την προτεινόμενη ρύθμιση, **ΜΟΝΟ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ** εντάσσονται στις οικιστικές πυκνώσεις, και φυσικά μπορούν να τακτοποιηθούν με αυτές [πρβλ. τα προτεινόμενα άρθ. 51 παρ. 1 και παρ. 2 του νομοσχεδίου].

(γ) Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες αποφάσεις της Ολομέλειας (π.χ., 685/2019, σκ. 16^α), «ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκεται να εξυπηρετηθεί με την απώλεια δασικού πλούτου ...οφείλει, πάντως, να σταθμίζεται προς τη διατήρηση άθικτου του τελευταίου, η οποία αποτελεί εξ ορισμού σκοπό δημοσίου συμφέροντος, συνταγματικής, μάλιστα, εμβελείας ...Η στάθμιση αυτή πρέπει να διενεργείται από τα αρμόδια δημόσια όργανα, νομοθετικά και διοικητικά, δεν είναι δε ανεκτή η καταστροφή της δασικής βλάστησης ορισμένης δασικού χαρακτήρα εκτάσεως από οποιονδήποτε τρίτο. Η καταστροφή αυτή, εφόσον, παρά ταύτα, λάβει χώρα, καθιστά υποχρεωτικώς ληπτέο το συνταγματικό μέτρο της αναδάσωσης και, περαιτέρω, την υπαγωγή της δασικής έκτασης που καταστράφηκε σε προστατευτικό καθεστώς ακόμη αυστηρότερο από το προβλεπόμενο για τις εκτάσεις που διατηρούν τη δασική τους μορφή .... Εξάλλου, ο συνταγματικός νομοθέτης, γνωρίζοντας ότι η προστατευτική του δασικού πλούτου νομοθεσία, οσοδήποτε ολοκληρωμένη και αυστηρή, δεν θα μπορούσε να εγγυηθεί την αποτελεσματική προστασία του χωρίς τον έγκυρο εντοπισμό και την καταγραφή των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων, ανήγαγε σε συνταγματική υποχρέωση την κατάρτιση Δασολογίου, προαπαιτούμενο της οποίας είναι η κατάρτιση δασικών χαρτών ... Τούτο δε, προκειμένου, τα δασικά όργανα να προβαίνουν έγκαιρα στις αναγκαίες ενέργειες σε περίπτωση αθέμιτων επεμβάσεων σε δάσος ή δασική έκταση και να διευκολύνεται η άμεση αποκατάσταση της δασικής μορφής σε περιπτώσεις αλλοίωσης ή μεταβολής της από ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα αίτια....» (παραλείπονται εκτενείς παραπομπές σε νομολογία και νομοθεσία).

Σε αντίθεση με τις παραπάνω διαπιστώσεις, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις:

- ο Δεν προβλέπουν την υπαγωγή των δασικών εκτάσεων που έχουν καταληφθεί από οικιστικές πυκνώσεις σε καθεστώς αναδάσωσης, ή άλλο αυστηρό προστατευτικό καθεστώς.
- ο Δεν προτάσσουν τη «διατήρηση άθικτου του δασικού πλούτου». Στη θέση της «διατήρησης» προβλέπεται μία ασαφής «οικονομοτεχνική μελέτη», χωρίς προδιαγραφές ή άλλες απαιτήσεις, η οποία (μεταξύ πολλών άλλων) θα περιγράψει κάποιες δράσεις ισοζυγίου, ενώ στη συνέχεια κάποιες δράσεις αντιστάθμισης θα οριστούν με το π.δ. του άρθ. 54 του νομοσχεδίου (πρβλ. άρθ. 53 παρ. 2 και 54 παρ. 1 ζ) του νομοσχεδίου). Ούτε καν μία περιβαλλοντική μελέτη με ελάχιστα επιστημονικά εχέγγυα δεν προβλέπεται. Η διαδικασία παραβιάζει το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος.
- ο Σε καμία περίπτωση δεν προβλέπεται κάποια διαδικασία «στάθμισης», και μάλιστα από αρμόδια όργανα. Αντίθετα, η υπαγωγή στην διαδικασία τακτοποίησης είναι αυτόματη, και γίνεται με την εισαγωγή στοιχείων σε διαδικτυακή πλατφόρμα με ευθύνη του διοικούμενου, χωρίς κανένα προληπτικό έλεγχο (άρθ. 52 του νομοσχεδίου).
- ο Μολονότι υπάρχει αναρτημένος δασικός χάρτης (πρβλ. άρθ. 50 παρ. 1 του νομοσχεδίου), δεν προβλέπεται η λήψη των αναγκαίων μέτρων «σε περίπτωση αθέμιτων επεμβάσεων σε δάσος ή δασική έκταση», με τα οποία θα διευκολυνθεί «η άμεση αποκατάσταση της δασικής μορφής σε περιπτώσεις αλλοίωσης ή μεταβολής της από ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα αίτια». Αντίθετα, προβλέπεται ρητά η αναστολή κάθε κύρωσης (άρθ. 52 παρ. 4), και μόνο δειγματοληπτικοί έλεγχοι (άρθ. 52 παρ. 5).

Κεφάλαιο ΙΑ - Λοιπές διατάξεις

Γενικό σχόλιο: Το κεφάλαιο των γενικών διατάξεων περιλαμβάνει αρκετές ρυθμίσεις που εντείνουν την ανασφάλεια δικαίου. Περιλαμβάνει επίσης και άσχετες με το αντικείμενο το νομοσχεδίου ρυθμίσεις ατομικής τακτοποίησης υποθέσεων, όπως η διάταξη του άρθ. 99, παρ. 4.

Σχόλιο επί του άρθ. 99: Με την προτεινόμενη τροποποίηση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού που εισάγεται με την παρ. 1 του παρόντος άρθρου (ν. 4447/2016, άρ. 2 και ειδικότερα η νέα παρ. 4), καθίσταται ακόμα περισσότερο προβληματική η ιεραρχία των επιπέδων του χωρικού σχεδιασμού. Οι έννοιες της “ευελιξίας και ανάδρασης”, καθώς και εκείνες της “διαβάθμισης της δεσμευτικότητας των κατευθύνσεων, και της εξειδίκευσης, της συμπλήρωσης και της τροποποίησης των κατευθύνσεων και ρυθμίσεων” δεν προσδιορίζονται με κανέναν τρόπο και έχουν γενικόλογο και ασαφή χαρακτήρα.

Κατ’ ελάχιστον, χρειάζεται ο καθορισμός των περιθωρίων και των διαδικασιών μέσω των οποίων θα υλοποιείται η ευελιξία και η ανάδραση: αλλιώς, η ιεραρχική σχέση μεταξύ των επιπέδων σχεδιασμού δεν έχει κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο. Στην αντίθετη περίπτωση, δυσχεραίνεται παρά ενισχύεται η λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα του συστήματος χωρικού σχεδιασμού.

Μετά την απορρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού, το νομοσχέδιο επιδίδεται το ίδιο στον χωρικό σχεδιασμό, χωρίς καμία υποστηρικτική μελέτη ή ανάλυση επιπτώσεων. Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί η κατάργηση των ορίων δυναμικότητας των ξενώνων ή ξενοδοχείων στις περιοχές Ψυρρή και Μεταξουργείου (παρ. 8 και 9). Επίσης, η χωροθέτηση στην ζώνη Α του όρους Αιγάλεω «υφιστάμενων κτιρίων εκπαίδευσης και παρεμφερών κοινωφελών λειτουργιών» φαίνεται να αφορά μεμονωμένη επιχείρηση, ή ελάχιστες επιχειρήσεις που παραβιάζουν το εκεί καθεστώς (παρ. 12). Άλλη μία ατυχής επιλογή του νομοσχεδίου είναι ο υποβιβασμός των θαλάσσιων χωροταξικών πλαισίων στο δεύτερο επίπεδο του χωροταξικού σχεδιασμού. Έτσι, είναι καταρχήν δυνατή η τροποποίηση των πλαισίων αυτών με περιφερειακά ή με ειδικά χωροταξικά πλαίσια, ιδίως αν αξιοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο οι νεφελώδεις έννοιες της «ευελιξίας» και της «ανάδρασης». Με άλλα λόγια, είναι δυνατός ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός με άλλα εργαλεία, που δεν τηρούν τις απαιτήσεις της σχετικής νομοθεσίας. Για τον λόγο αυτό, η ρύθμιση δεν είναι συμβατή με την ενωσιακή νομοθεσία (οδηγία 2014/89 περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό). Κατά συνέπεια δυσχεραίνεται παρά ενισχύεται η λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα του συστήματος χωρικού σχεδιασμού.

Σχόλιο επί του άρθ. 104: Η κρίσιμη φάση της δίκαιης μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών στη μεταλιγνιτική εποχή επιβάλλει πολιτικές ανοιχτές και διαφανείς που σχεδιάζονται με ουσιαστική κοινωνική συμμετοχή και εφαρμόζονται με υποδειγματική διαφάνεια και δημόσια λογοδοσία.

Είναι απολύτως απαραίτητο η απόδοση του λιγνιτικού τέλους για τη «δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση» να γίνεται με απόλυτη διαφάνεια και στη βάση σχεδιασμού. Είναι καιρός η Ελλάδα να αποκτήσει και επίσημα ένα θεσμικά κατοχυρωμένο εθνικό ταμείο δίκαιης μετάβασης, στο οποίο θα αποδίδεται το τέλος λιγνίτη και ποσοστό των εσόδων από τον εκπλειστηριασμό των δικαιωμάτων εκπομπών. Η διατύπωση του συγκεκριμένου άρθρου δεν φαίνεται να έχει αυτή τη στόχευση.

Σχόλιο επί του άρθ. 110: Εξωφρενική διάταξη που επιτρέπει σε πετρελαϊκές εταιρίες να διεξάγουν σεισμικές ή άλλες γεωφυσικές έρευνες και γεωλογικές έρευνες σε εκτάσεις που ανήκουν στο δημόσιο, τους ΟΤΑ και σε νομικά πρόσωπα αυτών χωρίς να απαιτείται η λήψη οποιασδήποτε άδειας, έγκρισης ή συναίνεσης των παραπάνω υπό την ιδιότητά τους ως κύριοι, νομείς ή κάτοχοι των εκτάσεων. Απαιτείται μόνο η αποστολή του προγράμματος εργασιών στην αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου ή τον οικείο ΟΤΑ με κοινοποίηση στην ΕΔΕΥ τουλάχιστον 60 ημέρες πριν την έναρξη των εργασιών. Πολλές από τις εκτάσεις αυτές είναι κοινόχρηστες, παρέχουν υπηρεσίες αναψυχής και ενίοτε είναι σημαντικές για την τοπική οικονομία (π.χ., την κτηνοτροφία): η παράδοσή τους στις πετρελαϊκές εταιρίες χωρίς καμία άλλη διατύπωση αποτελεί σημαντικό πλήγμα στην αυτοδιοίκηση και την τοπική δημοκρατία.

Η διάταξη αυτή ενισχύει το ήδη αδιαφανές καθεστώς διενέργειας των σεισμικών ερευνών οι οποίες δεν αδειοδοτούνται περιβαλλοντικά, και δεν υπάγονται σε κανενός είδους διαβούλευση. Οι έρευνες αυτές περιγράφονται αναλυτικά μόνο στο «περιβαλλοντικό σχέδιο δράσης», το οποίο αποτελεί ένα ιδιωτικό κείμενο που δεν δημοσιεύεται.

Σχόλιο επί του άρθ. 112: Η προτεινόμενη ρύθμιση γεννά σοβαρό κίνδυνο για συγκρούσεις συμφερόντων στη σύνθεση του ΔΑΠΕΕΠ. Με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, απαγορεύεται η κατοχή μεριδίων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του ηλεκτρισμού ή συνδέονται με τέτοιες εταιρίες. Επίσης, δεν επιτρέπεται η συμμετοχή και το δικαίωμα ψήφου μέσω νομικών προσώπων ή συγγενών, ενώ προβλέπονται και κυρώσεις για τα μέλη ΔΣ που παραβιάζουν τις διατάξεις αυτές. Ο ΔΑΠΕΕΠ και τα μέλη του ΔΣ πρέπει να διατηρούν μέχρι κεραίας την ανεξαρτησία από επιχειρηματικά συμφέροντα και από οικογενειοκρατία.

Σχόλιο επί του άρθ. 119: Η προτεινόμενη ρύθμιση αποσκοπεί κυρίως στην υπαγωγή σε καθεστώς απλής γνωστοποίησης των χώρων απόθεσης εξορυκτικών αποβλήτων που σήμερα απαιτούν άδεια λειτουργίας. Πρώτα από όλα, για την υπαγωγή αυτή, δεν ακολουθείται η διαδικασία του νόμου, που απαιτεί προεδρικό διάταγμα (πρβλ. άρθ. 5 και 7 ν. 4442/2016): με τον τρόπο αυτό, το ΥΠΕΝ αποφεύγει και την εκτίμηση των κινδύνων της δραστηριότητας αυτής «για το δημόσιο συμφέρον, ιδίως για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, των περιοίκων, του κοινού και για το φυσικό ή πολιτιστικό περιβάλλον» (πρβλ. και άρθ. 3 παρ. 2 ν. 4442/2016, όπως ισχύει), από την οποία και μόνο θα μπορούσε να εξαρτηθεί η υπαγωγή ορισμένης δραστηριότητας στο καθεστώς αυτό. Στη συνέχεια, οι αρχές απεμπολούν κάθε δικαίωμα προληπτικού ελέγχου της λειτουργίας των χώρων αυτών: πράγματι, «το δικαίωμα» των αρχών «να προβαίνουν σε αυτοψίες και ελέγχους και να ζητούν την προσκόμιση των αναγκαίων πράξεων, πιστοποιητικών, βεβαιώσεων ή εγγράφων, προκειμένου να χορηγήσουν την έγκριση» δεν αφορά τις δραστηριότητες που υπάγονται σε απλή γνωστοποίηση. Ειδικότερα, καταργείται έμμεσα ο προληπτικός μακροσκοπικός έλεγχος, και (μεταξύ άλλων) η δυνατότητα των αρμόδιων αρχών να απαιτήσουν την κατάθεση εγγύησης και θεωρημένο σχέδιο διαχείρισης εναρμονισμένο με μελέτη ασφαλείας πριν τη λειτουργία των χώρων αυτών (πρβλ. σχετικά το άρθ. 11 Γ' της κ.υ.α. 39624/2209/Ε103/2009 «Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/21/ΕΚ της 15ης Μαρτίου 2006 σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας»). Η απορρύθμιση αυτή ενέχει μεγάλους κινδύνους για το περιβάλλον, την ασφάλεια και την δημόσια υγεία. Τέλος, η προτεινόμενη ρύθμιση παραβιάζει την ευρωπαϊκή οδηγία 2006/21 σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας, η οποία επιβάλλει αδειοδότηση μόνο μετά από ουσιαστικό και προληπτικό έλεγχο τήρησης των όρων που θέτει η ενωσιακή νομοθεσία (πρβλ., ιδίως άρθ. 7 της οδηγίας 2006/21).

Σχόλιο επί του άρθ. 123: Σωστή ρύθμιση, καθώς υπήρχε αδικία εις βάρος κάποιων αγροτών η οποία φαίνεται εν μέρει να διορθώνεται.

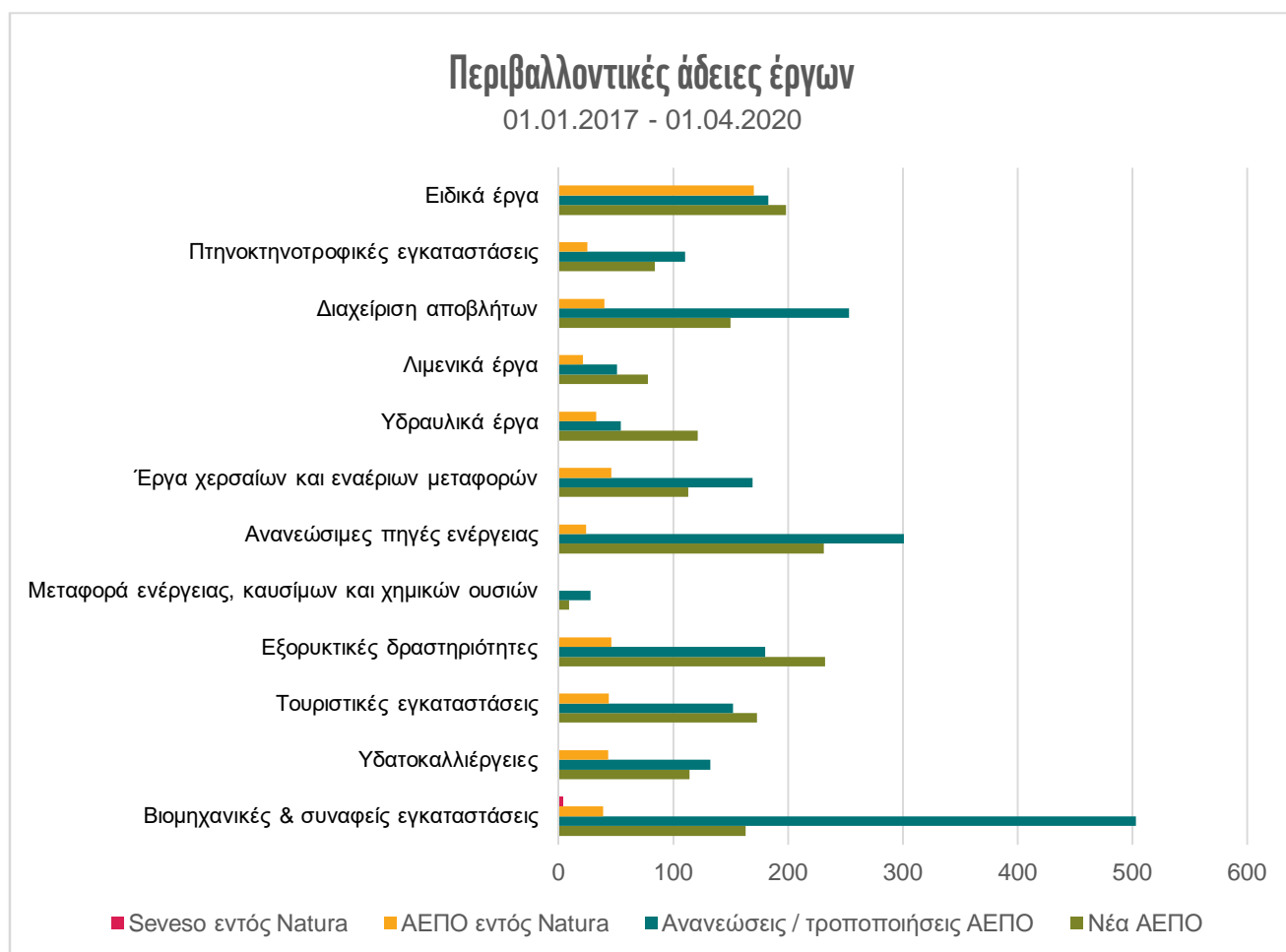
Σχόλιο επί του άρθ. 129: Η διάταξη αυτή ανοίγει εκ νέου πεδίο κρατικής ενίσχυσης σε μονάδες αερίου. Δεδομένου ότι με βάση το άρθ. 143Δ του ν. 4001/2011 ο «μεταβατικός μηχανισμός αποζημίωσης ευελιξίας» αφορά μόνο θερμικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής με συγκεκριμένη ικανότητα απόκρισης (μετρούμενο ρυθμό μεταβολής της ισχύος παραγωγής/έγχυσης ή κατανάλωσης/απορρόφησης τουλάχιστον οχτώ (8) MW/min και δυνατότητα απόκρισης για τουλάχιστον τρεις (3) συνεχόμενες ώρες), η ρύθμιση αυτή αποτελεί απαράδεκτα ευνοϊκή ρύθμιση υπέρ της βιομηχανίας αερίου. Ο προηγούμενος μηχανισμός θεωρήθηκε μεταβατικός μέχρι την έναρξη του Target Model. Δεν υπάρχει κανένας λόγος επέκτασής του ή απόπειρας επέκτασής του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΕΠΟ 2017-2020

Ως χρήσιμο στοιχείο για την κοινοβουλευτική διαδικασία, παραθέτουμε κάποια στοιχεία για την εφαρμογή της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Κατά την τελευταία τριετία, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΕΝ,⁵ εκδόθηκαν συνολικά 3.872 αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (νέες άδειες και ανανεώσεις / τροποποιήσεις παλαιότερων αδειών). Οι 582 αφορούν έργα και δραστηριότητες εντός περιοχών Natura 2000: οι 4 εξ αυτών αφορούν εγκαταστάσεις που υπάγονται στις διατάξεις των οδηγιών 96/82/ΕΚ και 2012/18/ΕΕ για τον κίνδυνο μεγάλου ατυχήματος με επικίνδυνες ουσίες (Seveso),⁶ ενώ 25 υπάγονται στις διατάξεις των οδηγιών 2008/1/ΕΚ για τον ολοκληρωμένο έλεγχο και πρόληψη της ρύπανσης και 2010/75/ΕΕ για τις βιομηχανικές εκπομπές (IED).⁷

Συγκεκριμένα, κατά την τελευταία τριετία (1 Ιανουαρίου 2017 – 1 Απριλίου 2020) εκδόθηκαν 3.782 αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για έργα και δραστηριότητες που κατηγοριοποιούνται σε 12 κατηγορίες με βάση τη σχετική υπουργική απόφαση κατάταξης.⁸ Η κατανομή των εγκρίσεων ανά κατηγορίες φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

⁵ Πηγές: aero.ypeka.gr και Διαύγεια.

⁶ Οι άδειες αφορούν έναν σταθμό ηλεκτροπαραγωγής από αέριο, βιομηχανικές εγκαταστάσεις μεταλλουργίας, έναν σταθμό ηλεκτροπαραγωγής από πετρέλαιο, και μια μονάδα αποθήκευσης πετρελαιοειδών και χημικών.

⁷ Οι άδειες αφορούν 11 πτηνοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, ένα πυρηνολογείο, ένα εργοστάσιο καλωδίων, χώρους διαχείρισης αστικών αποβλήτων και λιμμάτων, έναν χώρο απόθεσης αποβλήτων λιγνιτωρυχείου και τμήμα αγωγού αερίου. Συμπεριλαμβάνει επίσης 3 από τις 4 εγκαταστάσεις που υπάγονται στην οδηγία Seveso.

⁸ Υπουργική απόφαση ΔΙΠΑ/οικ. 37674/2016 (ΦΕΚ 2471/Β/10-8-2016).

	Νέες ΑΕΠΟ	Ανανεώσεις / τροποποιήσεις ΑΕΠΟ	Νέες ΑΕΠΟ εντός Natura	Εγκαταστάσεις οδηγίας Seveso	Εγκαταστάσεις οδηγίας βιομηχ. εκπομπών
Έργα μεταφορών	113	169	18		
Υδραυλικά έργα	121	54	28		
Λιμενικά έργα	78	51	12		
Διαχείριση αποβλήτων	150	253	14		71 (6 εντός Natura)
Εξορυκτικές δραστηριότητες	232	180	23		4
Τουριστικές εγκαταστάσεις	173	152	21		
Πτηνοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις	84	110	8		46 (8 εντός Natura)
Βιομηχανικές εγκαταστάσεις	163	503	16	51 (4 σε Natura)	106 (9 εντός Natura)
Υδατοκαλλιέργειες	114	132	25		
Μεταφορά ενέργειας, καυσίμων και χημικών ουσιών	9	28	1		1
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	231	301	24 ⁹		20 ¹⁰
Ειδικά έργα	198	183	84		
ΣΥΝΟΛΟ	1.666	2.116	274	51 (4 σε Natura)	249

⁹ Οι άδειες αφορούσαν κατασκευή 11 μικρών υδροηλεκτρικών, 3 φωτοβολταϊκών, 5 βιοαέριο, ενός υβριδικού, και 4 αιολικών.

¹⁰ Όλες οι άδειες αφορούν μονάδες παραγωγής βιοαερίου.